

УДК 37.018:364]:355.01-021.68
DOI: 10.24144/2524-0609.2025.56.27-31

Бибик Дар'я Дмитрівна

доктор філософії в галузі Соціальна робота, доцент
доцент кафедри соціальної освіти та соціальної роботи
УДУ імені Михайла Драгоманова, м.Київ, Україна

старший науковий співробітник

старший дослідник зі спеціальності 231 «Соціальна робота»
лабораторія соціальної педагогіки та соціальної роботи

Інститут проблем виховання НАПН України, м.Київ, Україна dasha.bybyk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9947-8503>

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ У ВОЄННИЙ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД: МЕХАНІЗМИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЗГУРТОВАНOSTІ

Анотація. Розглядаються ключові особливості соціально-педагогічної роботи в закладах освіти України у воєнний та повоєнний період. Мета дослідження: виявлення основних викликів, з якими стикаються соціальні педагоги, та розробка практичних рекомендацій щодо ефективних механізмів відновлення і згуртованості учасників освітнього процесу. Застосовані методи дослідження: кількісні та якісні, описові, пояснювальні, розвідувальні та прогностичні, теоретичні та емпіричні (анкетування). Проведено анкетування соціальних педагогів, що дозволило проаналізувати їхні підходи до роботи з дітьми, які пережили травматичний досвід, а також оцінити ефективність впроваджених методик психологічної підтримки. Результати свідчать про необхідність комплексного підходу до соціально-педагогічної діяльності, що включає психологічну підтримку, формування безпечного середовища, розвиток навичок емоційної регуляції та зміцнення соціальних зв'язків між учасниками освітнього процесу. Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для педагогічних працівників, спрямованих на вдосконалення методів роботи з дітьми та підлітками, які перебувають у стані стресу чи мають посттравматичні прояви. Отримані результати можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, а також у розробці освітніх програм і стратегій підтримки дітей в умовах кризових ситуацій.

Ключові слова: соціальна робота, соціально-педагогічна підтримка, технології та методи соціально-педагогічної роботи, соціальна згуртованість, соціальна ініціативність, діти та молодь, заклади освіти, соціальне відновлення.

Вступ. Воєнні конфлікти та їхні наслідки суттєво впливають на освітню систему, створюючи виклики для учнів, студентів, педагогів та всього суспільства. У цей період особливої значущості набуває соціально-педагогічна діяльність, яка спрямована на відновлення психологічного здоров'я, соціальної адаптації та зміцнення згуртованості освітнього середовища.

Соціально-педагогічна робота в закладах освіти у воєнний та повоєнний період набуває особливої важливості, оскільки війна кардинально змінює соціально-освітній простір, створюючи численні виклики для всіх його учасників. Вплив воєнних дій проявляється у дестабілізації освітнього процесу, психологічній травматизації учнів та педагогів, порушенні соціальних зв'язків, міграції та вимушеному переселенні.

У сучасних умовах головним завданням соціально-педагогічної діяльності є забезпечення безперервності освіти, відновлення психологічного комфорту учасників освітнього процесу, інтеграція дітей із вразливих категорій, формування культури миру та соціальної згуртованості.

Актуальність дослідження зумовлена такими факторами:

- вплив війни на освітнє середовище: руйнування шкіл, вимушене переміщення учнів і педагогів, перехід на дистанційне або змішане навчання, потреба у створенні безпечних освітніх просторів та психологічної підтримки дітей і дорослих;

- психологічні наслідки для учнів та педагогів: зростання рівня стресу, тривожності, посттравматичного стресового розладу серед дітей та молоді, виснаження педагогів, які працюють у кризових умовах, та необхідність підтримки їхнього емоційного стану;

- соціальні виклики та потреба у згуртованості:

вимушена міграція призводить до втрати соціальних зв'язків та проблем адаптації дітей у нових громадах, потреба в інтеграції внутрішньо переміщених осіб та зміцненні почуття єдності в освітніх спільнотах;

- необхідність розвитку нових соціально-педагогічних механізмів: актуалізація психосоціальної підтримки, кризового консультування та методик стресостійкості, впровадження інтерактивних та інноваційних методів навчання для створення сприятливого середовища, підготовка педагогічних кадрів до роботи у кризових та посткризових ситуаціях.

Соціально-педагогічна робота в закладах освіти під час воєнного та повоєнного періодів є предметом численних наукових досліджень, які висвітлюють особливості підтримки учасників освітнього процесу в умовах кризи. Так В.Дереш підкреслює важливість психологічної адаптації особистості до умов воєнного стану. Автор аналізує процеси дезадаптації, виділяючи три ступені її прояву, та наголошує на необхідності соціально-педагогічної підтримки для відновлення рівноваги в житті учасників освітнього процесу [1, с.111].

В.Пономарьова досліджує напрями соціально-педагогічної діяльності з дітьми під час війни, акцентуючи увагу на організації навчально-виховного процесу, проблемах та потребах дітей, які постраждали від військової агресії, зокрема внутрішньо переміщених осіб. Авторка підкреслює необхідність інформаційно-просвітницької та соціально-профілактичної роботи для формування навичок безпечної поведінки [2, с.53].

М.Барчій та О.Воронова розглядають проблему педагогіки партнерства в умовах воєнного стану, наголошуючи на важливості взаємодії педагогів, батьків та учнів для створення психологічно комфортного освітнього середовища та забезпечення якісної

освіти [3].

Н.Рязанова та І.Шеплякова аналізують досвід діяльності цифрових освітніх центрів у громадах Харківської області. Вони виділяють традиційні та інноваційні форми роботи, спрямовані на адаптацію дітей до нових реалій та створення умов для їхнього подальшого соціального розвитку [4].

О.Мордовець досліджує соціально-педагогічні технології допомоги дітям і молоді під час війни, аналізує поняття «соціально-педагогічні технології» та пропонує підходи до формування соціально-педагогічної допомоги в кризових умовах [5]. Загалом, наукові дослідження підкреслюють важливість адаптації освітнього процесу до умов воєнного та повоєнного періодів, необхідність психологічної підтримки учасників освітнього процесу, а також значущість партнерської взаємодії між педагогами, батьками та учнями для забезпечення ефективної соціалізації та навчання.

Проблему формування соціальної згуртованості в умовах війни розкривають українські вчені Д.Бибик і І.Савельчук, акцентуючи увагу на згуртованості як чиннику розвитку суспільства [6; 7; 8].

Проблему підвищення соціальної згуртованості в умовах війни як один із напрямків соціально-педагогічної роботи досліджували як українські, так і зарубіжні вчені. Їхні роботи висвітлюють різні аспекти цього питання та пропонують шляхи зміцнення суспільної єдності під час конфліктів. Дослідження також підкреслюють, що спільне переживання страждань та загрози від зовнішніх груп може сприяти як згуртованості, так і радикалізації. Загалом, дослідження підкреслюють важливість довіри, спільних цінностей та ефективних соціальних інститутів для зміцнення соціальної згуртованості в умовах війни. Вони також вказують на необхідність врахування специфіки кожного конфлікту та адаптації стратегій відповідно до місцевих умов.

Таким чином, дослідження соціально-педагогічної роботи у воєнний та повоєнний період є вкрай необхідним для адаптації освітньої системи до сучасних викликів, забезпечення психоемоційного благополуччя дітей і педагогів, зміцнення соціальної згуртованості та розбудови стійкого суспільства.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати ключові особливості соціально-педагогічної роботи в закладах освіти України в умовах воєнного та повоєнного періодів та подальша розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів відновлення та згуртованості учасників освітнього процесу. Основні аспекти мети сформульовано в ключових завданнях:

1. З'ясувати специфіку та виклики, з якими стикаються соціальні педагоги в умовах війни та після її завершення.
2. Дослідити існуючі та потенційні механізми соціально-педагогічної роботи, спрямовані на відновлення психоемоційного стану, подолання наслідків травматичних подій та зміцнення соціальної згуртованості в освітньому середовищі.
3. Використати анкетування як основний метод збору первинних даних для отримання інформації про досвід, потреби та бачення фахівців.
4. На основі отриманих даних сформулювати конкретні рекомендації для адміністрацій закладів освіти, органів управління освітою та самих соціальних педагогів щодо оптимізації їхньої діяльності.

Дослідження сфокусоване на аспектах, що сприяють психологічному відновленню учнів, педагогів та батьків, а також на зміцненні їхньої взаємодії та почуття спільноти, окреслює спрямованість досліджен-

ня на вивчення практичного досвіду соціально-педагогічної роботи в кризових умовах, використовуючи анкетування для отримання емпіричних даних, і націлене на розробку конкретних заходів для підвищення ефективності цієї роботи у контексті відновлення та згуртованості освітнього середовища.

Методи дослідження. Для проведення дослідження було використано комплекс методів, а саме:

- за характером дослідження було використано кількісні методи (орієнтовані на збір та аналіз числових даних для виявлення статистичних закономірностей, зв'язків та тенденцій) та якісні методи (спрямовані на глибоке розуміння явищ, процесів, думок та досвіду людей через нечислові дані);

- за метою дослідження застосовано описові методи (спрямовані на детальне та систематичне опис певного явища, групи людей, події тощо), пояснювальні методи (спрямовані на встановлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами), розвідувальні (спрямовані на дослідження маловивчених проблем, формулювання гіпотез та визначення напрямків подальших досліджень) та прогностичні методи (спрямовані на передбачення майбутніх подій або тенденцій на основі аналізу наявних даних);

- за методикою дослідження було використано теоретичні (методи спрямовані на вивчення проблеми шляхом дослідження наявного наукового досвіду) та емпіричні методи (анкетування, спрямоване на виявлення ставлення та досвіду конкретної спільноти).

Виклад основного матеріалу. Науковий аналіз проблеми дослідження дає можливість констатувати, що соціально-педагогічна робота у воєнний та повоєнний період відіграє ключову роль у стабілізації освітнього процесу, психологічному відновленні дітей та молоді, формуванні згуртованого суспільства. Її ефективність залежить від комплексного підходу, міжсекторальної співпраці та впровадження інноваційних методик підтримки учнів, педагогів та їхніх сімей. В процесі виконання дослідження було визначено основні завдання соціально-педагогічної роботи у воєнний та повоєнний період, серед яких:

1. Психологічна підтримка та реабілітація: надання психосоціальної допомоги дітям та підліткам, які пережили стрес та травматичний досвід; організація тренінгів для педагогів щодо методик подолання посттравматичних наслідків у дітей; впровадження програм арт-терапії, груп підтримки, індивідуального консультування.

2. Відновлення освітнього процесу: створення безпечних умов для навчання (фізична безпека та психологічний комфорт); гнучкі навчальні програми, адаптовані до потреб учнів, які вимушено змінили місце проживання; використання дистанційних та змішаних форм навчання.

3. Зміцнення соціальної згуртованості: проведення заходів, що сприяють єдності та взаємодопомозі серед учасників освітнього процесу; формування культури толерантності та ненасильницького спілкування; включення тематики миротворчості та соціальної відповідальності до навчальних програм.

4. Робота з сім'ями учнів: консультування батьків щодо підтримки дітей у складних умовах; організація зустрічей, круглих столів та тренінгів для батьків щодо емоційної регуляції та підтримки дітей.

5. Співпраця з державними та громадськими організаціями: залучення міжнародних гуманітарних організацій для допомоги закладам освіти; розвиток партнерських програм із соціальними службами та волонтерськими ініціативами; спільна робота над освітніми реформами, спрямованими на післявоєнне відновлення.

З метою визначення пріоритетності даних завдань було проведено анкетування, в якому взяли участь 83 соціальних педагога, які працюють в закладах загальної середньої освіти України. Анкетування проводилося з використанням Google-форми й мало анонімний формат. Анкетування охопило 16 регіонів країни. В процесі анкетування соціальні педагоги мали оцінити важливість кожного завдання за

шкалою від 1 до 5. Опрацювання результатів здійснювалося за допомогою методів статистичного аналізу (кількість фактично отриманих даних по кожному параметру ділилася на максимально можливу кількість балів, а саме на 415, результати подано у відсотках). Якісний аналіз проведеного анкетування подано на рисунку 1.

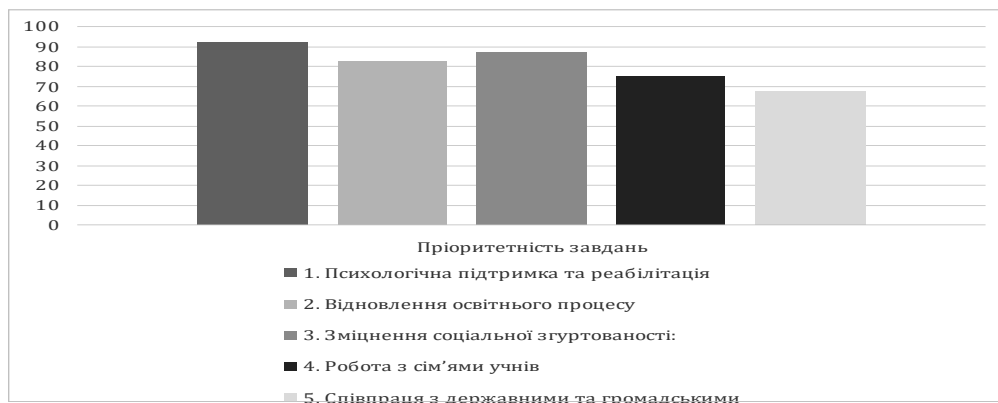

Рис.1. Результати опитування соціальних педагогів щодо пріоритетності завдань соціально-педагогічної роботи у школі в умовах воєнного і повоєнного часу

Як видно з результатів опитування найбільш пріоритетними завданнями соціальні педагоги визначають психологічну підтримку та реабілітацію учасників освітнього процесу та зміцнення соціальної згуртованості.

Діяльність із підвищення рівня згуртованості в соціально-педагогічній роботі в закладах освіти у воєнний і повоєнний період має критично важливе значення. Вона виступає основою стабільного, безпечного і підтримувального освітнього середовища, що сприяє адаптації, розвитку й збереженню психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Ключові аспекти цього значення:

1. Психоемоційна підтримка. У кризовий час згуртованість колективу (учнів, педагогів, батьків) створює атмосферу довіри, взаємодопомоги та безпеки, що знижує рівень стресу, тривожності та страху у дітей і дорослих.

2. Запобігання соціальній ізоляції. Згуртовані шкільні спільноти сприяють включенню у навчання й соціалізацію дітей, які пережили травму, втратили дім чи близьких, є внутрішньо переміщеними особами.

3. Формування цінностей співпраці й відповідальності. Через спільну діяльність — волонтерські проекти, колективні творчі заходи, тренінги — діти вчаться підтримувати одне одного, брати участь у справах громади, розвивати громадянську позицію.

4. Профілактика конфліктів. У післявоєнний період, коли можуть виникати розбіжності між дітьми з різним досвідом (учасники бойових дій, ВПО тощо), згуртованість допомагає зменшити поляризацію, запобігти булінгу та ворожнечі.

5. Зміцнення шкільного самоврядування. Колективна участь у вирішенні питань життя школи (через учнівське самоврядування) активізує відчуття причетності та відповідальності, формує здоровий мікроклімат у класах.

6. Відновлення громади. У повоєнний період згуртовані освітні колективи можуть бути центрами відновлення місцевої громади, організовуючи допомогу нужденним, просвітницьку роботу, культурні ініціативи.

Підвищення рівня згуртованості у соціально-педагогічній роботі не просто допоміжний інстру-

мент — це стратегічний напрям для збереження життєздатності системи освіти в умовах війни та миру. Воно забезпечує не лише навчальний процес, а й формування стійких, відповідальних, емпатійних громадян.

Механізми ефективної соціально-педагогічної діяльності в умовах освітнього середовища передбачають комплексний підхід до роботи, а саме поєднання психологічної, педагогічної та соціальної підтримки; гнучкість та адаптивність діяльності з можливістю зміни навчальних програм залежно від ситуації; залучення громади, адже активна участь батьків, місцевих організацій та учнів у відновлювальних процесах збільшує їх ефективність; безперервне навчання педагогів та підвищення кваліфікації вчителів щодо роботи в кризових умовах. Приклад конкретних методів та технологій соціально-педагогічної роботи в умовах воєнного і повоєнного часу наведено в таблиці 1.

Висновки. Соціально-педагогічна робота з дітьми в школі в умовах війни є надзвичайно важливим елементом забезпечення їхнього психічного здоров'я, адаптації та розвитку. Аналіз основних особливостей такої роботи дозволяє зробити низку висновків.

— війна значно підвищує рівень травматизації дітей, що проявляється через тривожність, страх, порушення сну, агресивну поведінку або посттравматичний стресовий розлад. Хронічний стрес, викликаний небезпекою та невизначеністю, вимагає створення в школах безпечного середовища, де діти можуть отримати необхідну емоційну підтримку;

— індивідуальні потреби дітей суттєво відрізняються. Серед учнів можуть бути як внутрішньо переміщені особи, так і діти, які втратили рідних або стали свідками воєнних злочинів. Ці фактори вимагають диференційованого підходу до освітнього процесу;

— зміни в освітньому середовищі спричиняють додатковий стрес. Часті переривання навчання через повітряні тривоги, вимушене дистанційне навчання та перебої з електропостачанням ускладнюють процес соціалізації та взаємодії між дітьми. Це підтверджує необхідність гнучкої адаптації освітніх програм та методик викладання;

Таблиця 1

Добірка технологій та методів соціально-педагогічної роботи

№	Напрямок соціально-педагогічної роботи	Методи та технології соціально-педагогічної роботи
1	Психоемоційна підтримка учасників освітнього процесу	Психологічне консультування (індивідуальне та групове) Арт-терапія (малюнок, казкотерапія, музика) Вправа «Емоційний щоденник» Тренінги з розвитку емоційного інтелекту Методика SAFE SPACE (створення безпечного простору)
2	Запобігання соціальній ізоляції та підтримка вразливих категорій дітей	Наставництво/тьюторство для новоприбулих учнів Метод «Рівний — рівному» (підтримка через однолітків) Соціальні ігри на включення («знайомство», «міст довіри»)
3	Формування цінностей співпраці, взаємопідтримки та громадянської відповідальності	Проектна діяльність (соціальні ініціативи, допомога громаді) Метод «Соціального контракту» (підписання правил поведінки) Волонтерська практика (участь у благодійності, допомозі військовим) Форми громадянської освіти (дебати, круглі столи, зустрічі з активістами) Організація флешмобів, благодійних ярмарків, патріотичних акцій
4	Профілактика конфліктів і соціальних напружень	Тренінги з розвитку навичок ненасильницького спілкування Рольові ігри з конфліктними ситуаціями Метод «Я-повідомлень» та активного слухання Впровадження програм соціально-емоційного навчання (SEL) Відновні практики (кола діалогу, кола миру) Медіація серед однолітків (Peer Mediation)
5	Розвиток учнівського самоврядування як інструменту згуртованості	Метод фасилітації (спільне планування рішень) Інтерактивні збори, загальношкільні форуми Картування потреб і проблем у школі Партисипативне моделювання рішень Демократичне учнівське врядування (створення комітетів, рад) Платформи онлайн-ініціатив (Google Форми для збору ідей)
6	Школа як осередок відновлення громади у повоєнний період	Форми міжсекторальної співпраці (школа + громада + НУО) Мозковий штурм, SWOT-аналіз для планування проєктів Дослідницька діяльність учнів (інтерв'ювання, локальні історії) Організація ресурсного центру/волонтерського штабу на базі школи Проведення круглих столів із представниками громади Соціальне проєктування (створення ініціатив разом з громадою)
7	Згуртованість як умова освітньої стійкості	Рефлексивні сесії після кризових подій («що відбулось і як ми впоралися?») Метод «живої бібліотеки» (обмін досвідом, особисті історії) Складання плану дій на випадок надзвичайних ситуацій Навчання «peer-to-peer» (учень вчить учня) Кризове планування в закладах освіти Впровадження гнучких моделей навчання (змішане, дистанційне)

– ефективна соціально-педагогічна робота неможлива без тісної співпраці між школою та батьками. Враховуючи, що батьки також перебувають у стані стресу, вони потребують інформаційної та соціальної підтримки для створення стабільного мікроклімату в сім'ї;

– забезпечення професійної підтримки педагогів та соціальних працівників є критично важливим. Війна створює значне емоційне навантаження на вчителів та спеціалістів, що може призвести до емоційного вигорання. Для ефективної роботи з травмованими дітьми необхідні навчальні програми, супервізія та обмін досвідом.

Подальші наукові розвідки в цій сфері можуть бути спрямовані на: оцінку довготривалих наслідків війни на соціально-психологічний стан дітей та розробку ефективних програм психологічної реабіліта-

ції; аналіз ефективності різних методів соціально-педагогічної підтримки, зокрема арт-терапії, тілесно-орієнтованих практик, ігрової терапії та групової роботи; дослідження впливу освітніх стратегій на рівень адаптації дітей, які пережили травматичний досвід; розробку комплексних міждисциплінарних підходів, що поєднують соціальну, психологічну та педагогічну допомогу в освітніх закладах; вивчення механізмів соціальної згуртованості шкільних колективів у контексті роботи з внутрішньо переміщеними учнями. Отже, соціально-педагогічна робота в школах під час війни та в повоєнний період повинна бути багатовекторною, гнучкою та науково обґрунтованою. Комплексний підхід до вирішення соціально-психологічних проблем дітей сприятиме їхньому відновленню, адаптації та формуванню стійкості перед життєвими викликами.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

- Дереш В.С. Упровадження системи соціальної роботи з подолання дитячої бездоглядності. Актуальні дослідження в соціальній сфері: матеріали Чотирнадцятої міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 18 лист. 2019 р.). Одеса: ФОП Бондаренко М.О. С.75-77.
- Пономарьова В.М. Напрями волонтерської діяльності в умовах воєнного стану в Україні. Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2024. № 1. С.51-55.
- Барчій М. С., Воронова О. Ю. Окремі аспекти дослідження резильєнтності особистості. Слобожанський науковий вісник.

Серія: Психологія: науковий журнал. 2024. Вип.1. С.28-32.

4. Рязанова Н.В., Шеплякова І.О. Досвід соціально-педагогічної роботи з соціалізації дітей у громадах, що постраждали від війни, в умовах цифрових освітніх центрів. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 220-річчю від дня заснування Ун-ту, м. Харків, (7 листоп. 2024 р). Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2024. С.249-252.
5. Мордовець О. С., Шимко І. М. Соціально-педагогічні технології допомоги дітям в умовах воєнного стану. Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 220-річчю від дня заснування Ун-ту, м. Харків, (7 листоп. 2024 р). Харків: ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2024. С.194-198.
6. Бирик Д., Савельчук І. Соціальна згуртованість молоді в Україні в умовах воєнного стану. *Social Work and Education*. 2023. Vol.10. No.1. P.7-16.
7. Куниця Т.Ю., Савельчук І.Б., Гончар Л.В., Бирик Д.Д., Амеліна В.М. Соціальні очікування учнівської молоді XXI століття: монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 93 с.
8. Савельчук І.Б. Перспективи соціального відновлення молоді у контексті сучасних викликів. Зростаюча особистість у смислових обрисах: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23 листопада 2023 р.). Івано-Франківськ: НАІР, 2023. С.235-239.

References

1. Deresh, V.S. (2019, November). Uprovazhennia systemy sotsialnoi roboty z podolannia dytiachoi bezdohliadnosti [Implementation of a social work system to overcome child neglect]. *Proceedings of international conference – Current research in the social sphere* (pp.75-77). Odesa, FOP Bondarenko. [in Ukrainian]
2. Ponomarova, V.M. (2024). Napriamy volonterskoi diialnosti v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Directions of volunteer activity in conditions of martial law in Ukraine]. *Social pedagogy: theory and practice*, 1, 51-55. [in Ukrainian]
3. Barchii, M.S., & Voronova, O.Yu. (2024). Okremi aspekty doslidzhennia rezylentnosti osobystosti [Certain aspects of the study of personality resilience]. *Slobozhanskyi scientific bulletin. Series: Psychology*, 1, 28-32. [in Ukrainian]
4. Riazanova, N.V., & Sheplakova, I.O. (2024, November). Dosvid sotsialno-pedahohichnoi roboty z sotsializatsii ditei u hromadakh, shcho postrazhdaly vid viiny, v umovakh tsyfrovyykh osvitynykh tsentriv [Experience of socio-pedagogical work on the socialization of children in communities affected by the war in the conditions of digital educational centers]. *Proceedings of All-Ukrainian conference – Modern realities and prospects of social education of the personality in various social institutions* (pp.249-252). Kharkiv, G.S.Skovoroda KhNPU. [in Ukrainian]
5. Mordovets, O.S., & Shymko, I.M. (2024, November) Sotsialno-pedahohichni tekhnolohii dopomohy ditiam v umovakh voiennoho stanu [Socio-pedagogical technologies of helping children in martial law]. *Proceedings of All-Ukrainian conference – Dedicated to the 220th anniversary of the foundation of G.S.Skovoroda KhNPU* (pp.194-198). Kharkiv, G.S.Skovoroda KhNPU. [in Ukrainian]
6. Bybyk, D., & Savelchuk, I. (2023). Sotsialna zghurtovanist molodi v Ukraini v umovakh voiennoho stanu [Social cohesion of youth in Ukraine in martial law]. *Social Work and Education*, 10 (1), 7-16. [in Ukrainian]
7. Kunytsia, T.Yu., Savelchuk, I.B., Honchar, L.V., Bybyk, D.D., & Amelina, V.M. (2023). *Sotsialni ochikuvannia uchnivskoi molodi XXI stolittia* [Social expectations of student youth of the 21st century]. NAIR. [in Ukrainian]
8. Savelchuk, I.B. (2023, November). Perspektyvy sotsialnoho vidnovlennia molodi u konteksti suchasnykh vyklykiv [Prospects for social renewal of youth in the context of modern challenges]. *Proceedings of international conference – Growing personality in semantic and value outlines* (pp.235-239). NAIR. [in Ukrainian]

Статус статті:

Отримано: 31.03.2025 Прийнято: 02.05.2025 Опубліковано: 05.05.2025

Bybyk Daria

Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor
Department of Social Education and Social Work
Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

Senior Researcher, Senior Researcher in Specialty 231 “Social Work”
Laboratory of Social Pedagogy and Social Work
Institute of Educational Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

SOCIAL-PEDAGOGICAL WORK IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE WAR AND POST-WAR PERIOD: MECHANISMS OF RECOVERY AND SOLIDITY

Abstract. Research into socio-pedagogical work in the war and post-war period is essential for adapting the education system to modern challenges, ensuring the psycho-emotional well-being of children and teachers, strengthening social cohesion, and building a sustainable society. The article examines the key features of social-pedagogical work in educational institutions of Ukraine in the war and post-war period. The study aims to identify the main challenges faced by social educators and develop practical recommendations for effective mechanisms for the recovery and cohesion of participants in the educational process. Research methods employed: quantitative, qualitative, descriptive, explanatory, exploratory, predictive, theoretical, and empirical. A survey of social educators was conducted, allowing to analyze their approaches to working with children who have experienced traumatic experiences, to assess the effectiveness of the implemented psychological support methods. The results of the study indicate the need for a comprehensive approach to socio-pedagogical activities, which includes psychological support, the formation of a safe environment, the development of emotional regulation skills, and the strengthening of social ties between participants in the educational process. The practical significance of the study lies in the development of recommendations for pedagogical workers aimed at improving methods of working with children and adolescents who are in a state of stress or have post-traumatic manifestations. The results obtained can also be used in further scientific research, as well as in the development of educational programs and strategies for supporting children in crises.

Keywords: social work, social and pedagogical support, technologies and methods of social and pedagogical work, social cohesion, social initiative, children and youth, educational institutions, social recovery.